

سخن سردبیر

Editorial

مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان

دوره هشتم، شماره سوم، پاییز ۱۳۸۸، ۱۵۸-۱۵۷

تعارض در منافع

Conflicts of Interest

محسن رضائیان^۱

M. Rezaeian

در جریان انتشار مقالات علمی تعارض در منافع به این معنی است که نویسنده یا نویسنده‌گان، مرورگران و یا حتی سردبیران مجلات دارای ارتباطات شخصی و یا اقتصادی می‌باشند که ممکن است به طور ناعادلانه‌ای بر تصمیم‌گیری آن‌ها در جهت چاپ یک مقاله تأثیرگذار باشد [۱].

برای مثال، نویسنده‌ای را می‌توان تصور کرد که شرکت دارویی بوده و کارآزمایی را بر روی میزان تأثیر یکی از داروهای ساخته شده توسط شرکت خویش به عمل آورده است. وابستگی اقتصادی وی به شرکت دارویی ممکن است سبب شود که به طور ناعادلانه‌ای میزان تأثیر دارویی مورد نظر را بیش از حد واقعی آن گزارش کند.

هم‌چنین ممکن است سردبیر یک مجله، مقاله‌ای را از استاد راهنمای دوره دانشجویی خود دریافت کند. این امکان وجود دارد که به خاطر نقش مهم و حمایت‌کننده استاد راهنما در دوره دانشجویی، سردبیر مجله تصمیم بگیرد که حمایت و توجه بیشتری را در فرآیند داوری و چاپ مقاله به عمل آورد [۲].

هر دو مثال فوق، بیانگر نوعی تعارض در منافع می‌باشند. مثال اول، نوعی از تعارض در منافع به دلایل اقتصادی (Non-Financial Competing Interests) و مثال دوم، تعارض در منافع به دلایل غیراقتصادی (Financial Competing Interests)

۱- دانشیار گروه آموزشی پزشکی اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان

تلفن: ۰۳۹۱-۵۲۳۴۰۰۳، دورنگار: ۰۳۹۱-۵۲۲۵۲۰۹، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk

(Interests) می‌باشد. در حالی که هر دو مورد از اهمیت شایان توجهی برخوردار هستند، اما تجربه نشان می‌دهد که بررسی و تشخیص تعارض در منافع اقتصادی بسیار راحت‌تر از بررسی تشخیص تعارض در منافع غیراقتصادی است. منافع غیراقتصادی که گاهی منافع خصوصی (Private Interests) نیز نام‌گذاری می‌گردد ممکن است به دلایل شخصی، سیاسی، عقیدتی، دانشگاهی و یا حتی مذهبی رخ دهد [۲].

با توجه به اهمیت تعارض در منافع در هر نوع و شکل، مجلات بایستی سیاست روش‌نی را در قبال این موضوع انتخاب نمایند. محور اساسی این سیاست‌ها بایستی به افشاء (Disclosure) هرگونه تعارض در منافع از سوی نویسنندگان، مرورگران و حتی سردبیران مجلات بیان‌جامد.

در خصوص نویسنندگان، معمولاً مجلات در راهنمای نویسنندگان خود (Instructions to Authors) بایستی از نویسنندگان بخواهند که هر نوع امکان تعارض در منافع را در یک صفحه جداگانه و به هنگام تقدیم (Submit) مقاله خویش به سردبیر مجله اعلام نمایند. بر اساس درجه احتمال رخداد هرگونه تعارض در منافع، سردبیر ممکن است که اطلاعات ارایه شده توسط نویسنده یا نویسنندگان را در صورت چاپ مقاله، به اطلاع خوانندگان خود برساند.

از طرف دیگر، هنگامی که سردبیر مقاله‌ای را برای مرور به داوری ارسال می‌کند، از وی خواهد خواست که هرگونه احتمال تعارض در منافع را که ممکن است بر روی نتایج داوری وی تأثیر بگذارد به طور صادقانه با سردبیر در میان بگذارد. بر اساس درجه احتمال رخداد هرگونه تعارض در منافع، ممکن است سردبیر تصمیم بگیرد که داور دیگری را برای مقاله مورد نظر انتخاب نماید.

هم‌چنین، اگر سردبیر احساس کند که در مراحل بررسی یک مقاله شخصاً دارای تعارض در منافع است، بایستی این فعالیت را با کمک سایر اعضاء هیأت تحریریه انجام دهد.

مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان نیز مانند سایر نشریات علوم پزشکی داخل و خارج کشور اخیراً سیاست روش‌نی را در خصوص جلوگیری از بروز هرگونه تعارض در منافع دنبال می‌کند. این سیاست با درخواست از نویسنندگان برای بیان احتمال وجود تعارض در منافع و بیان هرگونه حمایت مالی و معنوی که برای انجام تحقیق و نوشتمن مقاله توسط آن‌ها مورد استفاده قرار گرفته است، جامه عمل می‌پوشد.

این مجله هم‌چنین، از تمامی داوران فرهیخته خود درخواست می‌نماید که احتمال وجود هرگونه تعارض در منافع را با سردبیر در میان بگذارند. سردبیر و اعضاء هیأت تحریریه نیز خود را ملزم به جلوگیری از دخالت هرگونه تعارض در منافع در تصمیم‌گیری‌های خود می‌دانند.

References

- [1] International Committee of Medical Journal Editors. Uniform requirements of manuscripts submitted to biomedical journal: writing and editing of biomedical publications. Updated October 2008.
- [2] The PLOS Medicine Editors. Making sense of non-financial competing interests. PLOS med, 2008; 5(9): e199.doi:10.1371/journal.pmed.0050199.